

Hoe de Nederlandse overheid sekswerkers kwetsbaar maakte tijdens de eerste golf van de COVID-19 pandemie

Marije van Stempvoort, MA^{1,2}

¹ Universiteit van Amsterdam, Nederland

² Swansea University, Wales, Groot-Brittannië

Samenvatting

Om COVID-19 een halt toe te roepen trof de Nederlandse overheid diverse maatregelen waarvan het verbod op het uitoefenen van contactberoepen er één was. Dit betekende dat sekswerkers die fysiek contact hebben met klanten hun werkzaamheden moesten staken. Al snel kwam de regering over de brug met steunmaatregelen voor getroffen sectoren. Om de toegang van sekswerkers tot dit steunpakket te monitoren, zette SekswerkExpertise een survey uit onder sekswerkers. Aan de hand van deze survey laat ik zien dat slechts een klein deel van de geënquêteerden in aanmerking kwam voor financiële hulp. Ik beargumenteer dat de uitsluiting van sekswerkers binnen het steunpakket niet los gezien kan worden van het Nederlandse beleid voor de seksindustrie. Gemeenten reguleren de branche via gemeentewetten. Meestal betekent dit dat zelfstandige escorts en thuiswerkers niet legaal kunnen opereren. Als gevolg hiervan kwamen zij niet in aanmerking voor het vangnet voor ondernemers. De sekswerkers die bij een exploitant werken, hadden hier evenmin toegang toe. Onder druk van de fiscus werken zij meestal als ‘pseudo werknemer’ via de zogenaamde *opting-in* regeling. Ondanks hun zelfstandige status zijn zij geen ondernemer omdat zij niet over een inschrijving in het handelsregister beschikken. Dit diskwalificeerde hen van steun. Het ondernemerschap van sekswerkers achter het raam staat niet ter discussie maar deze groep viel veelal om andere redenen buiten de boot. Wegens strikte criteria was de bijstand evenmin toegankelijk voor veel sekswerkers. Een substantieel deel kwam als gevolg hiervan in een preciaire situatie terecht hetgeen voor sommigen reden was om ondanks de gezondheidsrisico’s voor henzelf en anderen door te werken.

Sekswork in Nederland

Onder sekswork verstaat men het aanbieden van seksuele diensten in ruil voor een vergoeding (Sanders, O’Neill & Pitcher, 2011). Bij directe vormen van sekswork is er sprake van fysiek contact tussen de klant en de sekswerker (Sagar et al., 2015). Voorbeelden hiervan zijn escort, raamwerk of het werken in een bordeel. Het aanbieden van diensten van seksuele aard waarbij er geen sprake is van fysiek contact tussen de klant en de sekswerker wordt indirect sekswork genoemd (Ibid.). Hierbij valt te denken aan *webcam* werk, striptease of het acteren in een pornofilm. Wagenaar en Altink (2012) schatten dat er in Nederland dagelijks ongeveer 4.000 tot 4.500 sekswerkers actief zijn in directe vormen van sekswork. De grote mobiliteit onder sekswerkers (Ibid.) en het stigma t.a.v. het vak (Abel, Fitzgerald & Brunton, 2010) maken het echter lastig om zicht te krijgen op aantallen. De omvang van indirect

sekswork in Nederland is niet bekend. Sinds de opheffing van het bordeelverbod in 2000 kent Nederland een gereguleerde seksindustrie (Outshoorn, 2004). Dit betekent dat gemeenten de branche controleren door middel van het al dan niet uitgeven van vergunningen aan exploitanten van seksbedrijven en aan zelfstandige sekswerkers. Hoewel hierbij de focus ligt op directe vormen van sekswork, zijn er ook gemeenten met een vergunningplicht voor bijvoorbeeld stripclubs (Gemeente Rotterdam, 2015; Gemeente Tilburg, 2019).¹ In België is het uitoefenen van beide vormen van sekswork verboden noch gereguleerd. Hoewel het uitbaten van een seksinrichting of escortbureau wel in het wetboek van strafrecht staat, worden exploitanten in de praktijk vaak gedoogd (Utsopi, persoonlijke communicatie, 18 februari 2021; Reinschmidt, 2016). Een verbod op het faciliteren van vrijwillige vormen van sekswork komt ook elders in de Europese Unie voor, bijvoorbeeld in Spanje, Italië en Roemenië (ICRSE, 2020; Villacampa & Torres, 2013). In Zweden, IJsland, Ierland, Frankrijk en Noorwegen zijn tevens de klanten van sekswerkers gecriminaliseerd (ICSRSE, 2020; Krüsi et al., 2014).

M.P. van Stempvoort, MA is promovenda aan het Amsterdam Institute for Social Science Research, Universiteit van Amsterdam en aan Swansea University.

Geen financiële steun voor sekswerkers

Op 11 maart 2020 verklaarde de *World Health Organization* (WHO) COVID-19 tot pandemie. Ook in Nederland namen de besmettingen toe. De overheid voerde een zogenaamde 'intelligente lockdown' in en het openbare leven kwam tot stilstand. Kort daarna gold er een verbod op het uitoefenen van contactberoepen. Tot 1 juli werden alle seksinrichtingen gesloten. Sekswerkers die fysiek contact hebben met klanten moesten hun werkzaamheden staken. Al snel na de aankondiging van de lockdown kwam de overheid over de brug met een pakket aan steunmaatregelen voor werkgevers en zelfstandigen. Middels de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (de NOW-regeling) werden getroffen werkgevers in staat gesteld om lonen door te betalen (Rijksoverheid, 2020). Via de Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers (TOZO) konden ondernemers een uitkering voor levensonderhoud aanvragen, al dan niet aangevuld met een bedrijfskrediet (Ibid). Na de invoering van dit steunpakket bleek al snel dat veel sekswerkers niet in aanmerking kwamen voor financiële compensatie (Luhrs, 2020). Om inzicht te krijgen in de oorzaak, de omvang en de consequenties van dit probleem zette SekswerkExpertise¹ (2020a) een survey uit onder sekswerkers.

Methodologie

De door SekswerkExpertise uitgezette survey bestond uit 11 vragen waarin naast persoonlijke kenmerken zoals gender en werkvorm onderwerpen aan bod kwamen zoals in hoeverre de respondent steun heeft aangevraagd, eventuele redenen voor het afzien van een verzoek tot steun en de uitkomst van de aanvraag. Tevens konden de respondenten aangeven in hoeverre ze contact onderhielden met collega's en in hoeverre dit voor hen afdoende was. Een open veld bood ruimte aan verdere opmerkingen. De enquête werd vanaf april 2020 aangeboden op de website van SekswerkExpertise. De laatste vragenlijst is ingevuld in juli van ditzelfde jaar. Deelnemers konden kiezen uit een Nederlandse, Engelse of Spaanse versie. De survey is uitgezet via *Twitter*, via *WhatsApp* groepen van sekswerkers en via het netwerk van SekswerkExpertise en het Prostitutie Informatie Centrum. Hoewel sekswerkers een zogenaamde *hard-to-reach* doelgroep zijn (Benoit et al., 2005) hebben 135 sekswerkers de vragen ingevuld. Het gegeven dat het onderzoek mede is opgezet door sekswerkers heeft hier mogelijk aan bijgedragen. Vaak hebben sekswerkers meer vertrouwen in onderzoek dat start vanuit de eigen *community* (Van der Meulen, 2011; Wahab, 2003). Dit artikel heeft betrekking op de gegevens van 108 respondenten. Incompleet ingevulde enquêtes en enquêtes van sekswerkers die geen fysiek contact hebben met klanten zijn buiten beschouwing gelaten. Vijfentachtig respondenten identificeerden zich als vrouwelijk. Veertien deelnemers identificeerden zich als mannelijk, zes als non-binair en drie als trans-

gender. In verband met factoren zoals het stigma op sekswerk en de vaak illegale status van het werk, is er geen raamwerk voor data-collectie onder deze doelgroep (Abel, Fitzgerald & Brunton, 2010; Benoit et al., 2005; Shaver, 2005). Het inwinnen van gegevens die representatief zijn voor alle sekswerkers in Nederland is daarom onmogelijk (Wagenaar, Altink & Amesberger, 2013). Tevens is het denkbaar dat data-collectie via een online survey bepaalde groepen uitsluit zoals sekswerkers zonder toegang tot het internet.

Waarom kregen de meeste sekswerkers geen steun?

De meeste sekswerkers die hun diensten aanbieden binnen de vergunde en besloten prostitutie zoals in een club, privéhuus of massagesalon, werken via het zogenaamde *opting-in* model (Wijers, Bijleveld, Altink & Ketelaars, 2014). Dit geldt ook voor het merendeel van de escorts die bemiddeld worden door een escortbureau (Ibid.). De *opting-in* is een fictieve dienstbetrekking waarbij de exploitant inkomstenbelasting, BTW en premie Zorgverzekeringswet afdraagt en een netto-bedrag uitkeert aan de sekswerkers. Hoewel de term *opting-in* mogelijk afkomstig is van het Engelse *opt-in* dat volgens het Cambridge woordenboek betekent dat iemand de keuze maakt om ergens aan deel te nemen (Opt-in, n.d.), kiezen sekswerkers niet zelf voor deze arbeidsrechtelijke verhouding. De exploitant tekent hiervoor een contract met de fiscus (Ketelaars, 2015). Werken via de *opting-in* lijkt op zelfstandig ondernemerschap omdat sekswerkers die op deze manier opereren formeel veel vrijheden hebben. Ze hebben bijvoorbeeld het recht om hun eigen arbeidsuren te bepalen en ze beslissen zelf welke kleding ze dragen tijdens het werk. Hier staat tegenover dat zij, net als ondernemers, geen sociale zekerheid genieten. Ondanks deze overeenkomsten kwamen de meeste sekswerkers die via de *opting-in* werken niet in aanmerking voor de TOZO. Van de 42 respondenten die een aanvraag hebben ingediend ontving slechts één persoon een toekenning. De drie sekswerkers die bij het invullen van de enquête nog op de uitkomst van hun aanvraag wachtten, ontvingen waarschijnlijk een afwijzing. Als pseudo werknemers voor de fiscus kunnen sekswerkers zich namelijk niet als ondernemer inschrijven bij de Kamer van Koophandel (KvK). Dit is echter een voorwaarde om voor de TOZO in aanmerking te kunnen komen (Kamer van Koophandel, 2020). Veel sekswerkers zijn boos over dit gegeven. Een sekswerker schreef:

Ik vind het totaal absurd dat er voor vrijwel iedereen ondersteuning is in deze tijd, behalve voor mensen die via de opting-in werken. Ik betaal altijd netjes belasting en draag dus bij aan onze samenleving, maar krijg nu geen steun, enkel omdat ik niet sta ingeschreven bij de KvK. Het wordt mij verboden om mijn beroep uit te oefenen maar de gevolgen moet ik zelf dragen. Waarom hoeft een ZZP'er zijn of haar buffer niet op te eten en ik wel?

¹ Het platform voor positieverbetering voor sekswerkers.

Naast een inschrijving in het handelsregister bestonden de voorwaarden van de TOZO uit het voldoen aan een eventuele vergunningsplicht en diende de aanvrager op jaarbasis minimaal 1225 uur werkzaam te zijn (Kamer van Koophandel, 2020). De vergunningseis is voor sekswerkers in de *opting-in* haalbaar, zij werken voor een vergunde exploitant. Het aantal gewerkte uren verschilt per persoon en kan daarom ook reden zijn voor uitsluiting van de TOZO.

De bijstand was evenmin toegankelijk voor sekswerkers in de *opting-in*

Het alternatief voor de TOZO is een bijstandsuitkering in het kader van de Participatie wet (Pw). Hierbij gelden echter veel strengere voorwaarden. Anders dan bij de TOZO wordt een bijstandsuitkering geweigerd wanneer er een partner is met een inkomen. Daarnaast mag de aanvrager beperkt vermogen bezitten. Eventuele reserves moeten eerst worden opgemaakt. Dit is voor sekswerkers problematisch omdat zij wegens het stigma op sekswerk bij financiële instellingen worden geweerd (Snippe, Schoonbeek, & Boxum, 2018; Soa Aids Nederland, 2018). Ze kunnen zich niet verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid en bij een herstart komen ze niet in aanmerking voor een krediet (PROUD, 2016). Het hebben van een financiële buffer is de enige oplossing voor dit probleem. Een ander verschil tussen de TOZO en de Pw is dat een bijstandsaanvraag consequenties kan hebben voor het verblijfsrecht van sekswerkers die nog géén vijf jaar in Nederland wonen. Gezien veel sekswerkers uit het buitenland afkomstig zijn (TAMPEP, 2009), is het denkbaar dat deze barrière een substantiële groep uitsluit van noodsteun. Hier komt bij dat de aanvraagprocedure voor de Pw complexer is dan een verzoek tot steun vanuit de TOZO. De aanvrager moet een groot aantal gegevens overhandigen. Een sekswerker schreef: "Bijstand wilde ik niet aanvragen omdat ze zo veel informatie van je willen hebben. Openheid geven over alles. Ik voel me net een crimineel...". Zoals deze vrouw aangeeft heeft een bijstandsaanvraag impact op de privacy van de aanvrager.

Slechts zeven sekswerkers die via de *opting-in* werkzaam waren vroegen in plaats van TOZO bijstand aan. Vier van hen ontvingen een toekenning. Drie sekswerkers wachtten nog op de uitkomst van hun aanvraag. Zij wisten dat zij noch aan de criteria van de TOZO noch aan de criteria van de Pw voldeden. Eén van hen schreef:

*Doordat ik tijdelijk ingeschreven sta op het woonadres van mijn ouders en mijn vermogen te hoog is, kom ik niet in aanmerking voor bijstand. Maar omdat ik werkte onder de *opting-in* voldoe ik ook niet aan de eisen die mijn gemeente stelt aan de TOZO. Hierdoor val ik tussen wal en schip en zit ik sinds de maatregelen ineens in één klap zonder inkomsten.*

Net als deze vrouw konden de meeste sekswerkers die voorheen via de *opting-in* belasting afdroegen géén gebruik maken van overheidssteun tijdens het werkverbod. Het gegeven dat een deel van hen werkzaam was binnen gemeenten die exploitanten verplichten gebruik te maken van de *opting-in* regeling maakt dit probleem extra wrang. Een sekswerker benoemde dit in de *survey*: "Ik krijg ... niet eens de kans om een aanvraag in te dienen vanwege de *opting-in* regeling, terwijl de gemeente ons zelf verplicht om onder *opting-in* te werken". De vrouw kaartte het probleem aan bij de wethouder maar het beleid bleef ongewijzigd.

Geen loondienst, dus geen compensatie via de NOW-regeling

Het *opting-in* systeem kan slechts worden toegepast wanneer er geen gezagsverhouding bestaat op de werkvloer. In de praktijk blijkt hier echter regelmatig sprake van te zijn (De Rode Draad, 2012; Outshoorn, 2014; Van Wijk & Rijnink, 2020; Wijers et al., 2014). Bijvoorbeeld omdat er vaste werktijden worden opgelegd (Ibid.). In deze situatie zou er feitelijk sprake zijn van loondienst waarbij sekswerkers zouden kunnen profiteren van doorbetaling via de NOW-regeling. Omdat er echter weinig controle is op de gezagsverhoudingen in de seksindustrie stelt de fiscus dan ook geen loondienst vast (Ketelaars, 2015; Wijers et al., 2014). Een kritische evaluatie van het *opting-in* model zou op zijn plaats zijn. Naast dit handhavingsprobleem, zou bij een dergelijke toets gekeken moeten worden naar de eerdergenoemde knelpunten van dit fiscale model, te weten de afwezigheid van sociale zekerheid en de onmogelijkheid om zelf voor een bepaalde arbeidsrechtelijke verhouding te kunnen kiezen. Hoewel deze knelpunten al langer bestaan, biedt de COVID-19 pandemie, waarbij sekswerkers in de *opting-in* in één klap hun inkomen zijn kwijt geraakt, nog meer inzicht in de consequenties van het gegeven dat een grote groep mensen noodgedwongen onder zeer preciaire arbeidsvoorwaarden werkt.

TOZO ook slecht toegankelijk voor zelfstandige sekswerkers

Ook voor sekswerkers in de escortbranche, thuis of binnen de besloten seksindustrie die door de belastingdienst als zelfstandige worden beschouwd, is het lastig om aan de voorwaarden van de TOZO te voldoen. Uit de *survey* bleek dat slechts zeven van de vijfendertig zelfstandigen deze vorm van steun toegezegd hebben gekregen. Bij drie sekswerkers is de aanvraag afgewezen en één sekswerker wachtte bij het invullen van de enquête nog op de uitkomst. Zes sekswerkers zijn uitgeweken naar de bijstand waarvan er bij het invullen van de survey slechts één een toezegging had ontvangen. Een andere aanvraag is afgewezen en vier sekswerkers wachtten nog op de uitkomst.

Maar liefst achttien sekswerkers die door de fiscus worden aangemerkt als zelfstandige zagen af van het indienen van een verzoek tot steun.¹ Vijf sekswerkers voldeden niet aan de inschrijvingseis bij de KvK. Drie sekswerkers voldeden niet aan het urencriterium. Zes sekswerkers zagen af van een aanvraag voor inkomensondersteuning omdat zij geen vergunning hadden. Dit wekt weinig verbazing op omdat het voor zelfstandige sekswerkers bijzonder moeilijk is om hiervoor in aanmerking te komen. Hoewel zelfstandige arbeid in de seksindustrie vaak verboden is zonder vergunning, verstrekken gemeenten deze slechts sporadisch aan individuele sekswerkers. Gemeenten hanteren meestal een bovengrens in het aantal vergunningen en de meeste van deze vergunningen zijn reeds in het bezit van exploitanten (Soa Aids Nederland, 2018). Sommige gemeenten die wél vergunningen uitgeven aan zelfstandigen publiceren de aanvraag op het internet (Winter et al., 2016). Wegens het stigma op sekswerk weerhoudt dit menig sekswerker van het aanvragen van een vergunning. Het aanvragen van TOZO zonder aan de vergunningseis te voldoen brengt verregaande risico's met zich mee. Naast het risico op terugverdring, geven sekswerkers op deze manier te kennen dat zij activiteiten ontplooiën die in strijd zijn met het gemeentebestuur. Dit kan resulteren in een bestuurlijke boete (Van Wijk, Hardeman, Lenders & Essveldt, 2017). Klanten thuis ontvangen is in sommige gemeenten zonder vergunning toegestaan mits dit niet bedrijfsmatig is (Snippe, Schoonbeek & Boxum, 2016). Men zou vraagtekens kunnen zetten bij het idee dat een beroepsuitoefening ooit niet bedrijfsmatig zou kunnen zijn, maar mocht een sekswerker dit beeld willen creëren dan zal hij of zij nooit aan het urencriterium kunnen voldoen. Veertien sekswerkers zagen tevens af van een

verzoek om steun om andere redenen dan de toelatingseisen. Tien personen konden op andere manieren rondkomen, zes personen wilden het werk niet bekend maken bij de gemeente en vijf sekswerkers wisten niet hoe zij hun aanvraag in moesten dienen. Tabel 1 geeft een overzicht van de aard, omvang en uitkomst van de verschillende verzoeken tot steun, alsmede de motieven om geen aanvraag in te dienen voor de (sub)groep zelfstandige sekswerkers.

Sekswerkers die achter het raam werken staan meestal bij de KvK ingeschreven, maken vaak lange werkdagen (Bleeker, Heuts, Timmermans, & Homburg, 2014) en voldoen aan de vergunningseis omdat ze huren bij een vergunde exploitant. Desondanks bleek uit de survey dat slechts één van de veertien sekswerkers uit deze groep de TOZO heeft ontvangen. Twee raamwerkers kregen om onbekende reden een negatieve beschikking en vier sekswerkers wachtten nog op de uitslag. Twee sekswerkers uit deze groep dienden een aanvraag in voor bijstand die slechts bij één sekswerker werd toegekend. De overige vijf sekswerkers durfden het (voorlopig) niet aan om steun aan te vragen. Drie sekswerkers hadden onvoldoende vertrouwen in de overheid en wilden eerst zien dat collega's inderdaad werden geholpen. Twee sekswerkers vonden het onwenselijk om het beroep bij de gemeente bekend te maken en twee sekswerkers gaven tevens aan dat de aanvraagprocedure te onduidelijk was.

Hoe hebben sekswerkers zich gered zonder steun?

Sekswerkers vormen op sociaaleconomisch vlak een zeer heterogene beroepsgroep (Brents & Hausbeck, 2010; Brents & Sanders, 2010; Sanders, 2008). Hoewel soms wordt verondersteld dat sekswerk altijd iemands laatste keuze is, tonen wetenschappers aan dat mensen met een relatief goede sociaaleconomische positie eveneens kiezen voor dit vak (Bernstein, 2007; Janssen, 2018; Lucas, 2005; Van der Wagen, Daalder & Bijleveld, 2010). Uit de survey bleek dan ook dat een groep van 23 personen zich kon redden met het inkomen uit ander werk, beschikte over spaargeld of onderhouden werd door de partner. Zoals gesteld door De Wildt, Andeweg en Sondeijker (2020) maakt het opmaken van reserves sekswerkers echter wel financieel kwetsbaar bij een volgende *lockdown*. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen hoe het hen vergaat nu deze realiteit is geworden.

Verplaatsing naar online diensten

Advertentieplatforms spoorden sekswerkers aan om in plaats van fysiek contact *webcam* seks aan te bieden (Boonstra, 2020). Slechts twee sekswerkers uit de survey hebben deze stap gezet. De overstap op deze vorm van sekswerk is dan ook niet voor iedereen weggelegd. Werken als *webcam* model vergt andere kennis en vaardigheden dan sekswerk waarbij het internet alleen wordt gebruikt om klanten te werven. Tevens heeft niet iedere sekswerker toegang tot de benodigde appara-

Tabel 1. De situatie omtrent inkomenssteun bij zelfstandige sekswerkers (N=35)

TOZO toegezegd	7
TOZO afgewezen	3
Uitkomst aanvraag TOZO nog niet bekend	1
Aanvraag TOZO onmogelijk i.v.m. ontbreken inschrijving KvK	5
Aanvraag TOZO onmogelijk i.v.m. het niet voldoen aan het urencriterium	3
Aanvraag TOZO onmogelijk i.v.m. het niet beschikken over een vergunning	6
Bijstand toegezegd	1
Bijstand afgewezen	1
Uitkomst aanvraag bijstand nog niet bekend	4
Geen inkomensproblemen en geen aanvraag ingediend	10
Geen aanvraag ingediend uit angst voor het bekend maken van het beroep	6
Geen aanvraag ingediend wegens onduidelijke aanvraagprocedure	5

¹ Op de vraag waarom sekswerkers geen steun hebben aangevraagd waren meerdere antwoorden mogelijk.

tuur zoals camera's en verlichting en beschikt niet iedere sekswerker over een ruimte waarin er voldoende privacy is om het werk uit te kunnen voeren (Jones, 2020). Mochten deze obstakels eenmaal zijn overwonnen, dan is succes niet gegarandeerd. De *webcam* markt waarin sekswerkers concurreren met modellen uit de hele wereld is reeds verzadigd terwijl het inkomen van veel klanten is gedaald tijdens de pandemie (Ibid.).

Een precare financiële situatie onder een deel van de sekswerkers

Een deel van de sekswerkers beschikte over onvoldoende reserves, had geen ander werk, kon niet profiteren van het inkomen van een partner en was ook niet in staat om online te werken. Zij zijn in een zeer onfortuinlijke situatie terecht gekomen. In het debat worden sekswerkers vaak als kwetsbaar bestempeld (Vanwesenbeeck, Janssen & Wijers, 2019)¹. Sekswerkers vormen echter een zeer diverse populatie. Naast de eerder genoemde sociaaleconomische verschillen, is er ook grote diversiteit op het gebied van bijvoorbeeld opleidingsniveau, arbeidssatisfactie en welbevinden (Bleeker et al., 2014; Vanwesenbeeck, 1994). Sommige sekswerkers kiezen voor het vak uit een breed scala aan mogelijkheden, terwijl anderen juist weinig alternatieven tot hun beschikking hebben. Een term als kwetsbaar sluit derhalve moeilijk aan op de gehele beroepsgroep. Helaas ontbreekt het de overheid vaak aan inzicht in het gegeven dat kwetsbaarheid mede wordt veroorzaakt door het eigen beleid. Naast de eerdergenoemde onmogelijkheid om legaal zelfstandig te werken, is het niet toekennen van steun aan sekswerkers tijdens de pandemie hier een voorbeeld van. Een sekswerker maakte de gevolgen hiervan pijnlijk duidelijk: "Ik zit nu zonder inkomen en straks zonder huis". Een andere vrouw stelde: "Steun is voor deze doelgroep onmisbaar. Vaak beschikken werkers al niet over een breed sociaal netwerk of vangnetten. We zullen nu alleen nog maar meer op de achtergrond verdwijnen". Naast financiële problemen kampte een groot deel van de respondenten met gevoelens van boosheid. Sekswerkers voelen zich in de steek gelaten door de overheid. Een vrouw schreef bijvoorbeeld:

Ik heb altijd belasting betaald en kan nu nergens een beroep op doen. Ik vind het schandalig dat ik nu volledig in de steek wordt gelaten. Ik zit volledig aan de grond en ben depressief.

In de eerste jaren na de opheffing van het bordeelverbod in 2000 werd er weinig belasting afgedragen in de seksindustrie (Daalder, 2007). De belastingmoraal is in de jaren nadien sterk toegenomen (Bleeker et al., 2014; Kamerstukken II, 2014-2015, 31.066, nr. 219). Mogelijk ontstaat hier nu een kentering. Nu sekswerkers

veelal zijn buitengesloten van steun vragen zij zich af waarom ze nog bijdragen aan een overheid die hen, wanneer het er echt op aan komt, in de steek laat.

Doorwerken ondanks het beroepsverbod

De nijpende financiële situatie van vijf sekswerkers maakte dat zij geen andere uitweg zagen dan het continueren van hun werk. Resultaten uit ander onderzoek naar de impact van COVID-19 op sekswerkers doen vermoeden dat dit een onderrapportage is. In De Wildt et al. (2020) gaf een verpleegkundige aan dat veel sekswerkers klanten bleven bedienen. Van den Braak, Dupont-Nivet en Vermanen (2020) van Investico kwamen tot dezelfde conclusie. Deze onwenselijke situatie leverde gezondheidsrisico's op voor sekswerkers en hun klanten. Een sekswerker in de *survey* was zich hiervan bewust. Zij zag echter geen andere uitweg. Ze schreef:

Het is een absolute schande voor de Nederlandse overheid om geld van sekswerkers af te pakken zonder ons in tijden van crisis te helpen. Ik voel mij in de val gelokt. Daarom werk ik door ondanks Corona. Ik ben eigenlijk te bang om mijn huis te verlaten maar ik moet de rekeningen betalen en niemand helpt mij.

Een andere vrouw antwoordde: "Ik werk nu als escort. Net genoeg om rekeningen te betalen. Ik probeer gewoon net als iedereen om te overleven". Sekswerkers zoals deze twee vrouwen liepen middels het doorzetten van hun werkzaamheden risico op het oplopen dan wel verspreiden van het virus.

Veiligheidsrisico

Naast gezondheidsrisico's werd veelal geopperd dat het gevaarlijk was voor sekswerkers om tijdens het beroepsverbod door te werken omdat zij wegens de sluiting van de seksinrichtingen in het zogenoemde 'illegale circuit' terecht zouden komen (De Jonge, 2020; Bruyn, 2020). Onder het 'illegale circuit' verstaat men meestal het werven van klanten via het internet met wie thuis of op een andere locatie wordt afgesproken. De realiteit is echter dat een substantieel deel van de sekswerkers al veel langer op deze manier opereert (Goderie & Boutellier, 2006; RIEC, 2012). Dit is niet alleen het gevolg van de afname in het aantal vergunde bedrijven (Wagenaar et al., 2013; Vanwesenbeeck et al., 2019). Het heeft ook te maken met de aantrekkelijkheid van het werven van klanten via het internet voor escorts en thuiswerkers, een fenomeen dat ook elders in de wereld wordt gesignaleerd (Cunningham et al., 2017; Kingston & Sanders, 2010; Koken, 2012). Zelfstandig contact leggen met klanten via het internet biedt voordelen op het gebied van anonimiteit en autonomie en is daarnaast lucratiever omdat er geen tussenpersoon nodig is (Jones, 2015; Koken, 2012; Mc Lean, 2015; Ryan, 2019). Bij veel exploitanten is het

¹ Zie bijvoorbeeld Kamerstukken II, 35420, nr 173 (3 november 2020) waarin van der Graaf en Bruins van de Christen Unie twee keer refereren aan de kwetsbaarheid van sekswerkers.

gangbaar dat sekswerkers de helft van hun verdiensten moeten afdragen, onafhankelijk van de prestaties die hier tegenover staan (Wijers et al., 2014). Zoals eerder gesteld maken veel gemeenten het lastig om legaal zelfstandig te werken. En ja, het verrichten van illegale arbeid is inderdaad risicovol. Dit zit hem echter niet in de afwezigheid van een exploitant die toezicht houdt, noch draagt het hebben van een vergunning bij aan de veiligheid van sekswerkers. Veiligheid zit vooral in het hebben van een legale status. Alleen dan kunnen sekswerkers in geval van nood hulp inschakelen van de politie (Read, 2013; Soa Aids Nederland, 2018). Om deze reden is het denkbaar dat de drempel om de autoriteiten te benaderen verder werd verhoogd toen de politie sekswerkers mededeelde dat het uitoefenen van contactberoepen gesanctioneerd zou worden (SekswerkExpertise, 2020b). Deze houding staat haaks op het advies van UNAIDS (2020) om in plaats van repressie de focus te leggen op ondersteuning.

Het welzijn van sekswerkers tijdens de pandemie

De door SekswerkExpertise uitgezette *survey* had voornamelijk betrekking op de financiële gevolgen van het beroepsverbod voor sekswerkers. De open vraag in de enquête werd door de meeste respondenten aangewend voor het uiten van boosheid over het uitblijven van steun. Behalve financiële gevolgen kampen sekswerkers dus ook met psychische gevolgen. In het kader van dit onderzoek is daar niet uitgebreid naar gekeken. De Wildt et al. (2020) zoemden verder in op het psychisch welzijn van de beroepsgroep tijdens de eerste Corona golf en constateerden dat veel respondenten kampten met klachten zoals stress, slapeloosheid, somberheid en vermoeidheid. Het is niet duidelijk in hoeverre deze klachten het gevolg zijn van boosheid jegens de overheid, financiële zorgen, de afwezigheid van een dagbesteding of eventuele andere problemen. Een enkeling ervoer dat het stigma op sekswerk was toegenomen en vreesde dat dit blijvend zou zijn. In haar onderzoek naar de impact van COVID-19 op sekswerkers wereldwijd, geeft Lam (2020) aan dat dit een mondiaal probleem is.

Had de impact van het beroepsverbod ook anders kunnen uitpakken?

De ernst van de Corona pandemie maakte het tijdelijke verbod op het uitoefenen van contactberoepen onvermijdelijk. De consequenties van het beroepsverbod zoals de armoedeval onder sekswerkers, de noodzaak om ondanks de risico's door te werken en het psychisch leed hadden echter niet zo groot hoeven zijn als de Nederlandse seksindustrie niet gereguleerd maar gedecriminaliseerd zou zijn. Een gereguleerd beleid maakt het uitoefenen van het beroep in de praktijk vaak lastig (Kilvington, Day & Ward, 2001; Showden & Majic, 2014; Vanwesenbeeck, 2017). Zoals ik heb laten zien, vullen

gemeenten hun vrijheid om de seksindustrie naar eigen inzicht vorm te geven vaak in met een ontmoedigingsbeleid. Zelfstandigen moeten voldoen aan een vergunningsplicht waarvoor ze in de praktijk meestal niet in aanmerking komen. Zodoende is hun werk veelal illegaal. Het is precies deze illegale status die maakte dat de meeste zelfstandige sekswerkers niet in aanmerking kwamen voor overheidssteun. In Duitsland, waar de seksbranche ook is gereguleerd, ontstond een vergelijkbaar beeld (UNAIDS, 2020). Alleen in Nieuw-Zeeland, waar sekswerk gedecriminaliseerd is, konden sekswerkers in grote getalen gebruik maken van een vangnet (Sussman, 2020)¹.

Sekswerkers die de wens hebben om voor een exploitant te werken of die werken zonder vergunning te risicovol vinden, kunnen terecht bij een afnemend aantal vergunde bedrijven. Onder druk van de belastingdienst en in sommige gevallen de gemeente werken exploitanten veelal met de *opting-in*. Ook hier behandelt de overheid de seksindustrie anders dan andere sectoren waarin er meer keuzevrijheid bestaat op het gebied van arbeidsverhoudingen. Helaas veroorzaakte deze 'status aparte' ook in deze situatie dat sekswerkers verstoken bleven van noodsteun.

Het activisme onder sekswerkers wereldwijd is de afgelopen decennia toegenomen (Van der Meulen, Durisin & Love, 2013; Willman & Levy, 2010). Dit is ook in Nederland het geval waar PROUD, de zelforganisatie van sekswerkers, zich inzet voor de belangen van sekswerkers. Sekswerker activisten streven vrijwel unaniem voor het decriminaliseren van sekswerk (Van der Meulen et al., 2013; Comte, 2014). In Nederland gaan recente wetsvoorstellen helaas juist richting her-criminalisering. De Wet Regulering Sekswerk (WRS) die op het moment in de Tweede Kamer ligt stelt bijvoorbeeld dat sekswerk alleen nog legaal is na een verplichte intake en registratie. Een dergelijk beleid geldt in Nederland niet voor andere werkenden. Uitgaande van een realiteit waarin sekswerkers als bijzondere beroepsgroep worden behandeld, zou het passend zijn om hen dan ook een uitzonderingspositie te geven bij de toekenning van steun. Gemeenten zijn op dit punt nog niet heel daadkrachtig gebleken.

Dankwoord

Met dank aan Karin Astrid Siegmann, Erasmus Universiteit Rotterdam, Marjan Wijers, Essex University en Mi Jung van der Velde, Haagse Hogeschool voor het financieel mogelijk maken van de in dit artikel besproken *survey*. Tevens wil ik de vrijwilligers van SekswerkExpertise en het Prostitutie Informatie Centrum bedanken voor het uitzetten van de *survey*. Ook gaat mijn dank uit naar de anonieme referenten.

¹ Mits zij toegang hadden tot de arbeidsmarkt.

Literatuur

- Abel, G., Fitzgerald, L., & Brunton, C. (2010). Christchurch School of Medicine study: methodology and methods. In G. Abel, L. Fitzgerald, C. Healy & A. Taylor (Red.), *Taking the crime out of sex work. New Zealand sex workers' fight for decriminalisation* (pp. 159-169). Bristol, Engeland: Policy Press.
- Bernstein, E. (2007). *Temporarily yours. Intimacy, Authenticity, and the Commerce of Sex*. Chicago: The University of Chicago press.
- Benoit, C., Jansson, M., Millar, A., & Phillips, R. (2005). Community-Academic Research on Hard-to-Reach Populations: Benefits and Challenges. *Qualitative Health Research*, 15(2), 263-282.
- Bleeker, Y., Heuts, L., Timmermans, M., & Homburg, G. (2014). *Sekswerkers aan het woord. De sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014*. Amsterdam: Regioplan.
- Boonstra, W. (2020, 15 april). Geen noodsteun voor opting-in sekswerker. *Binnenlands bestuur*. Geraadpleegd op <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/geen-noodsteun-voor-opting-in-sekswerker.12933977.lynx>
- Brents, B., & Hausbeck, K. (2010). Sex Work Now: What the Blurring of Boundaries around the Sex Industry Means for Sex Work, Research, and Activism. In M. Hope Ditmore, A. Levy & A. Willman (Red.), *Sex work matters. Exploring money, power and intimacy in the sex industry* (pp. 9-27). New York, NY: Zed Books.
- Brents, B., & Sanders, T. (2010). Mainstreaming the Sex Industry: Economic Inclusion and Social Ambivalence. *Journal of Law and Society*, 37(1), 40-60.
- Bruyn, E. (2020, 3 maart). Coronacrisis. Sekswork in Eindhoven vaker illegaal. *Eindhovens Dagblad*. Geraadpleegd op <https://www.ed.nl/eindhoven/coronacrisis-sekswork-in-eindhoven-vaker-illegaal~addaac0e>
- Comte, J. (2014) Decriminalization of Sex Work: Feminist Discourses in Light of Research. *Sexuality & Culture*, 18, 196-217.
- Cunningham, S., Sanders, T., Scouler, J., Campbell, R., Pitcher, J., Hill, K., ..., Hamer, R., (2017). Behind the screen: Commercial sex, digital spaces and working online. *Technology in Society*, 53, 47-54.
- Daalder, A. (2007). *Prostitutie in Nederland na opheffing van het boedelverbod*. Den Haag: WODC.
- De Jonge, L. (2020, 19 april). Haagse prostituees werken door ze moeten soms kiezen tussen honger of hun gezondheid. *Haagsche courant*. Geraadpleegd op <https://www.ad.nl/den-haag/haagse-prostituees-werken-door-ze-moeten-soms-kiezen-tussen-honger-of-hun-gezondheid~a1591edc/L/de-jonge>
- De Rode Draad (2012). *Sekswork in 2011. Trendrapport*. Amsterdam: De Rode Draad. Geraadpleegd 11 november 2020 via <https://sekswerkergoed.nl/wp-content/uploads/2013/06/Sekswork-in-2011-Trendrapport-door-De-Rode-Draad.pdf>
- De Wildt, R., Andeweg, S., & Sondejker, F. (2020). *De impact van de coronacrisis op sekswork. Een onderzoek onder sekswerkers en exploitanten in Hart van Brabant*. Utrecht: Verwey-Jonker.
- Gemeente Rotterdam (2015). *Nota Prostitutie en Seksbranche 2015*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Gemeente Tilburg (2010). *Beleidsnota prostitutie en seksbranche Gemeente Tilburg*. Geraadpleegd op <http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Tilburg/CVDR632711.html>
- Goderie, M., & Boutellier, J.C.J. (2006). *Prostitutie in Rotterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker. The International Committee on the Rights of Sex Workers in Europe (ICRSE) (2020). Undeserving victims? A community report on migrant sex worker victims of crime in Europe. Geraadpleegd op <http://www.sexworkeurop.org/sites/default/files/userfiles/files/Undeserving%20victims%20-%20DIGITAL.pdf>
- Janssen, M.-L. (2018). Universities as Spaces of sexual Diversity: Students Engaged in Sex Work in Amsterdam. In S. FitzGerald & K. McGarry (Red.), *Realising Justice for Sex Workers. An Agenda for Change* (pp. 81-101). Londen, Engeland: Rowman & Littlefield International.
- Jones, A. (2015). Sex Work in a Digital Era. *Sociology Compass*, 9 (7), 558-570.
- Jones, A. (2020). Digital Sex work in the Age of Covid [Video file]. Geraadpleegd op <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=Wgv0tu9EKPM&feature=youtu.be>
- Kamerstukken II, 35715, nr 2 (26 januari 2021). Geraadpleegd op 7 maart 2021, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?id=2021Z01543&dossier=35715>
- Kamerstukken II, 35420, nr 173 (3 november 2020). Geraadpleegd op 11 november 2020, van https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20201103/motie_van_de_leden_bruins_en_van/document3/f=/vldhm7u7h1ys.pdf
- Kamer van Koophandel (2020). *Krijg ik TOZO?* Geraadpleegd op https://krijgiktozo.nl/documenten/Informatie_tozo_zelfstandigen.pdf
- Ketelaars, E. (2015). Opting-in in de relaxbranche, een legitieme oplossing? *Recht der Werkelijkheid*, 36(1), 18-40.
- Kilvington, J., Day, S., & Ward, H. (2001). Prostitution policy in Europe: A Time of Change? *Feminist Review*, 67, 78-93.
- Kingston, S., & Sanders, T. (2010). Introduction. New sociologies of sex work in perspective. In K. Hardy, & S. Kingston (Red.), *New Sociologies of Sex Work* (pp 1-10). Surrey, Engeland: Ashgate.
- Koken, J. (2012). Independent female escort's strategies for coping with sex work related stigma. *Sexuality & Culture*, 16, 209-229.
- Krüsi, A., Pacey, K., Bird, L., Taylor, J., Chettiar, S., Allan, ..., Shannon, K. (2014). Criminalisation of clients: reproducing vulnerabilities for violence and poor health among street-based sex workers in Canada. A qualitative study, *BMJ Open*, 4(6), 1-10.
- Lam, E. (2020). Pandemic sex workers' resilience: COVID-19 crisis met with rapid responses by sex worker communities. *International Social Work*, 63(6), 777-781.
- Lucas, A. (2005) The work of sex work: elite prostitutes' vocational orientations and experiences. *Deviant behaviour*, 26, 513-546.
- Luhrs, Y. (2020, 26 maart). *Ook sekswork ligt plat door Corona, behoefte aan duidelijkheid* [radio]. In J. Laanen (producent). Economie. Hilversum, Nederland: BNR Nieuwsradio.
- McLean, A. (2015). You can do it from your sofa: The increasing popularity of the internet as a working site among male sex workers in Melbourne. *Journal of sociology*, 51(4), 887-902.
- Opt-in. (z.j.). In *Cambridge Dictionary*. Geraadpleegd op <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/opt-in>
- Outshoorn, J. (2014). The contested citizenship of sex workers. The case of the Netherlands. In C. Showden, & S. Majic (Red.), *Negotiating sex work. Unintended consequences of policy and activism* (pp. 171-193). Minneapolis: The University of Minnesota Press.
- Outshoorn, J. (2004). Pragmatism in the Polder: Changing prostitution policy in The Netherlands. *Journal of Contemporary European Studies*, 12(2), 165-76.
- PROUD (2016). *Bedankt voor uw interesse*. Amsterdam: De Rode Draad.
- Read, K. W. (2013). 'I ain't nobodies' ho': *Discourse, Stigma, and Identity Construction in the Sex Work Community* (Proefschrift, Arizona State University).
- Regionaal Informatie & Expertise Centrum Rotterdam-Rijnmond (RIEC) (2012). *De prostitutiesector in de regio Rotterdam-Rijnmond. Stand van zaken 2011*. Rotterdam: RIEC.
- Reinschmidt, L. (2016). *Prostitution in Belgium: federal legislation and regulation at the local level*. Frankfurt, Duitsland: Observatory for Sociopolitical Developments in Europe. Geraadpleegd op <https://beobachtungsstelle-gesellschaftspolitik.de/ff/18c81917c6.pdf>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (2020). *Thermometer Seksuele Gezondheid November 2020*. Bilthoven, RIVM. Geraadpleegd op <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2020-11/Thermometer%20seksuele%20gezondheid%20november%202020.pdf>
- Rijksoverheid (2020). *Coronavirus: financiële regelingen*. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financieel>

- le-regelingen/overzicht-financiële-regelingen
- Ryan, P. (2019). *Male sex work in the Digital Age*. Londen, Engeland: Palgrave Macmillan.
- Sagar, T., Jones, D., Symons, K., & Bowring, J. (2015). *The student sex work project. Research summary*. Geraadpleegd op <http://www.thestudentsexworkproject.co.uk/wp-content/uploads/2015/03/TSSWP-Research-Summary-English.pdf>
- Sanders, T. (2008). Selling sex in the shadow economy. *International Journal of Social Economics*, 35(10), 704-716.
- Sanders, T., O'Neill, M., & Pitcher, J. (2011). Prostitution. *Sex work, policy and politics*. Londen, Engeland: Sage. SekswerkExpertise (2020a). Samenvatting verslag enquête inkomenssteun sekswerkers. Amsterdam: SekswerkExpertise. Geraadpleegd op <https://sekswerkexpertise.nl/samenvatting-verslag-enquete-inkomenssteun-sekswerkers-10-juni-2020>
- SekswerkExpertise (2020b). *Tijdlijn Corona en sekswerk*. Amsterdam: SekswerkExpertise. Geraadpleegd op <https://sekswerkexpertise.nl/tijdlijn-corona-en-sekswerk>
- Shaver, F. (2005). Sex work research. Methodological and ethical challenges. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(3), 296-319.
- Showden, C., & Majic, S. (2014). Introduction. In C. Showden, & S. Majic (Red.) *Negotiating sex work. Unintended consequences of policy and activism* (pp. XIIV-XI). Minneapolis: The University of Minnesota Press.
- Snippe, J., Schoonbeek, I., & Boxum, C. (2018). *Onderzoek maatschappelijke positie sekswerkers*. Groningen: Breuer & IntraVal.
- Soa Aids Nederland (2018). *Legale façade. Sekswerkbeleid: hoe kan het anders?* Amsterdam: Soa Aids Nederland.
- Sussman, A. (2020, 28 april). Don't have to fight for pennies: New Zealand safety net helps sex workers in lockdown. *The Guardian*. Geraadpleegd op <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/28/dont-have-to-fight-for-pennies-new-zealand-safety-net-helps-sex-workers-in-lockdown>
- TAMPEP (2009). *Sex work in Europe. A mapping of the prostitution scene in 25 European countries*. Amsterdam: TAMPEP International Foundation. Geraadpleegd op <https://www.nswp.org/sites/nswp.org/files/TAMPEP%202009%20European%20Mapping%20Report.pdf>
- The Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS) (2020) COVID-19 responses must uphold and protect the human rights of sex workers. Genève, Zwitserland: UNAIDS. Geraadpleegd op https://www.unaids.org/en/resources/presscentre/featurestories/2020/april/20200424_sex-work
- Van den Braak, S., Dupont-Nivet, D., & Vermanen, J. (2020). Investico Corona: Sekswerk. 'Ik weet dat het virus zich kan verspreiden, maar ik heb geen andere keuze'. *De Groene Amsterdammer*, 21, Geraadpleegd op <https://www.groene.nl/artikel/ik-weet-dat-het-virus-zich-kan-verspreiden-maar-ik-heb-geen-andere-keuze>
- Van der Meulen, E. (2011). Action research with sex workers: Dismantling barriers and building bridges. *Action Research*, 9(4), 370-384.
- Van der Meulen, E., Dursin, E., & Love, V. (2013). Introduction. In E. Van der Meulen, Dursin & V. Love (Red.), *Selling sex. Experience, advocacy, and research on sex work in Canada* (pp. 1-25). Vancouver, Canada: UBC Press.
- Van der Wagen, W., Daalder, A., & Bijleveld, C. (2010). Geld, spanning en aandacht. Een verkennende studie naar hoogopgeleide vrouwelijke prostituees in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 34, 129-142.
- Vanwesenbeeck, I. (1994). *Prostitutes' well-Being and risk*. Amsterdam: VU University Press.
- Vanwesenbeeck, I. (2017). Sex work criminalization is barking up the wrong tree. *Archives of Sexual Behaviour*, 46(45), 1631-1640.
- Vanwesenbeeck, I., Janssen, M.-L., & Wijers, M. (2019). Duizenden slachtoffers van seksuele uitbuiting: feit of frame? *Tijdschrift voor Seksuologie*, 43(2).
- Van Wijk, A., Hardeman, A. Lenders, J., & Essveldt, T. (2017). *Prostitutie in beeld gebracht. Een onderzoek naar aard en omvang van zichtbare en onzichtbare prostitutie in Arnhem*. Arnhem: Beke.
- Van Wijk, A., & Rijnink, R. (2020). *Ontwikkelingen in de prostitutiebranche. Een literatuur- en documentenstudie op landelijk niveau en specifiek voor Den Haag*. Arnhem: Beke.
- Villacampa, C., & Torres, N. (2013). Effects of the criminalizing policy of sex work in Spain. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 41(4), 375-389.
- Wagenaar, H., & Altink, S. (2012). Prostitution as morality politics or why it is exceedingly difficult to design and sustain effective prostitution policy. *Sex Res Soc Policy*, 9, 279-292.
- Wagenaar, H., Altink, S., & Amesberger, H. (2013). *Complexiteit en uitdagingen binnen het prostitutiebeleid. Internationaal vergelijkend onderzoek naar prostitutiebeleid in Nederland en Oostenrijk*. Den Haag: Platform 31.
- Wahab, S. (2003). Creating Knowledge Collaboratively with Female Sex Workers: Insights from a Qualitative, Feminist, and Participatory Study. *Qualitative Inquiry*, 9(4), 625-642.
- Wijers, M., Bijleveld, L., Altink, S., & Ketelaars, E. (2014). *Evaluatie opting-in regeling in de besloten prostitutie*. Utrecht: Platform Positieverbetering Prostituees en Vereniging Vrouw en Recht.
- Willman, A., & Levy, A. (2010). Introduction: Beyond the Sex in Sex Work. In M. Hope Ditmore, A. Levy, & A. Willman. (Red.) *Sex work matters* (pp. 1-6). Londen, Engeland: Zed Books.
- Winter, H., Struiksma, N., Huberts, S., Boxum, C., Snippe, J., & Sytstra, M. (2016). *De escortbranche: toezicht, handhaving en naleving*. Groningen: IntraVal.

Summary

How the Dutch government made sex workers vulnerable during the first wave of the COVID-19 pandemic

To end the spread of COVID-19, the Dutch government placed a ban on the so-called contact-based professions. Consequently, sex workers that have physical contact with clients had to stop working. Soon after the implementation of the ban, the government made funding available for industries affected by the pandemic. To monitor sex workers' access to this financial aid package, SekswerkExpertise undertook a survey among sex workers. The survey showed that only a small part of the sex workers that completed the enquiry had access to governmental support. I argue that the inaccessibility of financial compensation for sex workers should be considered in light of how the sex industry is organised in the Netherlands. Municipalities regulate the industry via bylaws that make it impossible for most independent escorts and homeworkers to operate legally. As illegal workers, these sex workers did not qualify for financial compensation. Sex workers that work for third parties were not eligible for support either. Under the pressure of the tax administration, they work as 'pseudo employees' under the so-called opting-in scheme. Despite their relatively independent status, they cannot register with the chamber of commerce as self-employed workers. This excluded them from governmental support for business owners. Sex workers that work behind the windows are recognised as independent workers. However, this group did not qualify for funding for a variety of other reasons. Due to tight criteria, general welfare support was not accessible for most sex workers either. For this reason, a substantial group experienced severe financial hardship. Some sex workers felt obliged to continue working, putting both their own and others' health at risk.

Keywords: sex work, COVID-19, regulation, decriminalisation, illegality

Trefwoorden: sekswerk, COVID-19, regulering, decriminalisering, illegaliteit